BESCHIKKING VAN HET HOF (Vierde kamer)
25 maart 1998 *

In zaak C-174/97 P,

Fédération française des sociétés d'assurances (FFSA), vereniging naar Frans recht, te Parijs,

Union des sociétés étrangères d'assurances (USEA), vereniging naar Frans recht, te Parijs,

Groupe des assurances mutuelles agricoles (Groupama), vereniging naar Frans recht, te Noisy-le-Grand (Frankrijk),

Fédération nationale des syndicats d'agents généraux d'assurances (FNSAGA), vereniging naar Frans recht, te Parijs,

Fédération française des courtiers d'assurances et de réassurances (FCA), vereniging naar Frans recht, te Parijs,

Bureau international des producteurs d'assurances et de réassurances (BIPAR), vereniging naar Frans recht, te Parijs,

vertegenwoordigd door X. de Roux en D. Voillemot, advocaten te Parijs, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van J. Loesch, advocaat aldaar, Rue Goethe 11,

rekwiranten,

* Procestaal: Frans.

betreffende hogere voorziening tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen (Derde kamer — uitgebreid) van 27 februari 1997, FFSA e. a./Commissie (T-106/95, Jurispr. blz. II-229), en strekkende tot vernietiging van dat arrest,

andere partij bij de procedure:

Commissie van de Europese Gemeenschappen, vertegenwoordigd door haar juridisch adviseur G. Rozet als gemachtigde, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg bij C. Gómez de la Cruz, lid van haar juridische dienst, Centre Wagner, Kirchberg,

ondersteund door

Franse Republiek, vertegenwoordigd door K. Rispal-Bellanger, onderdirecteur juridische zaken bij het Ministerie van Buitenlandse zaken, en J.-M. Belorgey, chargé de mission bij die directie, als gemachtigden, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ter Franse ambassade, Boulevard Joseph II 8B,

en

La Poste, publiekrechtelijk rechtspersoon naar Frans recht, te Boulogne-Billancourt (Frankrijk), vertegenwoordigd door H. Lehman, advocaat te Parijs, domicilie gekozen hebbende te Luxemburg ten kantore van A. May, advocaat aldaar, Grand-Rue 31,

interveniënten,

geeft

HET HOF VAN JUSTITIE (Vierde kamer),

samengesteld als volgt: H. Ragnemalm, kamerpresident, P. J. G. Kapteyn (rapporteur) en J. L. Murray, rechters,

advocaat-generaal: A. Saggio
griffier: R. Grass

de advocaat-generaal gehoord,

de navolgende

Beschikking

1 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Hof op 5 mei 1997, hebben Fédération française des sociétés d'assurances (FFSA), Union des sociétés étrangères d'assurances (USEA), Groupe des assurances mutuelles agricoles (Groupama), Fédération nationale des syndicats d'agents généraux d'assurances (FNSAGA), Fédération française des courtiers d'assurances et de réassurances (FCA) en Bureau international des producteurs d'assurances et de réassurances (BIPAR) krachtens artikel 49 van 's Hofs Statuut-EG hogere voorziening ingesteld tegen het arrest van 27 februari 1997, FFSA e. a./Commissie (T-106/95, Jurispr. blz. II-229; hierna: „bestreden arrest"), waarbij het Gerecht van eerste aanleg hun beroep tot nietigverklaring van de beschikking van de Commissie van 8 februari 1995, die rekwiranten op 21 februari daaraanvolgend ter kennis is gebracht, betreffende een procedure inzake toepassing van artikel 93 EG-Verdrag (steunmaatregelen van de staten NN 135/92, concurrentiële activiteiten van La Poste française), bekendgemaakt in het *Publicatieblad van de Europese Gemeenschappen* van 7 oktober 1995 (PB C 262, blz. 11; hierna: „litigieuze beschikking"), heeft verworpen.

2 Blijkens het bestreden arrest hebben Bureau international des producteurs d'assurances et de réassurances (BIPAR), Fédération nationale des syndicats d'agents généraux d'assurances (FNSAGA) en Fédération française des courtiers d'assurances et de réassurances (FCA) op 12 december 1990 bij de Commissie een

klacht ingediend over de staatssteun die huns inziens aan La Poste was verleend bij wet nr. 90-568 van 2 juli 1990 betreffende de organisatie van de overheidsdienst der posterijen en telecommunicatie, bekendgemaakt in het *Journal officiel de la République française* van 8 juli 1990 (hierna: „wet van 1990") (punten 4 en 7 van het bestreden arrest).

3 Krachtens artikel 1 van die wet is La Poste per 1 januari 1991 een publiekrechtelijke rechtspersoon die onder toezicht staat van de minister van Posterijen en Telecommunicatie.

4 Ingevolge artikel 2 van die wet mag La Poste onder meer „diensten met betrekking tot betaalmiddelen en de overboeking van gelden, beleggings- en spaarproducten, vermogensbeheer, bouwsparen en alle verzekeringsproducten" aanbieden. Artikel 7 bepaalt, dat La Poste „bevoegd is in Frankrijk en in het buitenland alle activiteiten uit te oefenen die rechtstreeks of indirect verband houden met haar doel. Daartoe mag zij, binnen de in haar taakomschrijving voorziene voorwaarden, dochterondernemingen oprichten en deelnemen in vennootschappen, groeperingen of organisaties met een verwant of aanvullend doel." Ten slotte bepaalt artikel 21 van de wet met name, dat „de heffingsgrondslag voor La Poste (bij de plaatselijke belastingen) wordt verlaagd tot 85 % wegens de aan die exploitant opgelegde verplichting om het gehele grondgebied te bedienen en een bijdrage te leveren aan de ruimtelijke ordening" (punt 5).

5 Bij brief van 26 december 1994 verzochten klaagsters FFSA, Groupama en USEA de Commissie op grond van artikel 175 van het Verdrag, „definitief stelling te nemen over het lot van hun klacht betreffende de twee navolgende punten:

(...)

— de inbreuk op artikel 92, namelijk de verlaging van de plaatselijke belastingen die La Poste geniet" (punt 12).

6 Bij brief van 21 februari 1995 deelde de Commissie de Franse regering mee, dat zij in de litigieuze beschikking het fiscale voordeel dat La Poste ingevolge artikel 21 van de wet van 1990 genoot en dat voor het jaar 1994 1,196 miljard FF bedroeg, niet als staatssteun in de zin van artikel 92, lid 1, EG-Verdrag aanmerkte (punt 13).

7 Bij brief van 21 februari 1995 zond de Commissie aan klaagsters FFSA, Groupama en USEA ter informatie een kopie van de bestreden beschikking (punt 15).

8 Bij verzoekschrift, neergelegd ter griffie van het Gerecht op 24 april 1995, hebben rekwiranten beroep ingesteld bij het Gerecht.

9 Voor een nadere uiteenzetting van de feiten wordt verwezen naar de punten 1 tot en met 24 van het bestreden arrest.

Het bestreden arrest

10 In het bestreden arrest heeft het Gerecht het beroep verworpen.

11 Het eerste en het tweede middel, ontleend aan respectievelijk schending van het recht van verweer en schending van de plicht om de litigieuze beschikking te motiveren, zijn niet-ontvankelijk verklaard (punten 49 en 61 van het bestreden arrest).

12 Het derde middel klaagde over een beoordelingsfout van de Commissie, daar zij een onjuiste methode ter berekening van de meerkosten van de op La Poste rustende openbare dienstverleningstaak zou hebben toegepast.

13 Dienaangaande overwoog het Gerecht het volgende:

„97. Verzoeksters ontkennen niet, dat de openbare dienstverleningstaak van La Poste meerkosten meebrengt. Zij stellen daarentegen alleen, dat de Commissie deze meerkosten kennelijk heeft overschat door onjuiste berekeningsmethoden te gebruiken.

98. In verband met het onderzoek van de gegrondheid van de in het kader van dit middel opgeworpen grieven zij eraan herinnerd, dat blijkens het bepaalde in artikel 90, lid 3, en de opzet van dat artikel in zijn geheel, de bevoegdheid van de Commissie om toezicht te houden op de lidstaten die de verdragsregels hebben geschonden, met name die inzake de mededinging, noodzakelijkerwijs een ruime beoordelingsvrijheid voor die instelling impliceert.

99. Deze beoordelingsvrijheid is, met name wat de naleving van de mededingingsregels door de lidstaten betreft, des te ruimer nu de Commissie ingevolge artikel 90, lid 2, bij de uitoefening ervan rekening dient te houden met de vereisten die eigen zijn aan de bijzondere taak van de betrokken ondernemingen, en ook de autoriteiten van de lidstaten in sommige gevallen over een even ruime beoordelingsvrijheid kunnen beschikken bij de regeling van bepaalde materies, zoals in casu de organisatie van de openbare dienstverlening in de sector posterijen (arrest Gerecht van 27 oktober 1994, Ladbroke Racing/Commissie, T-32/93, Jurispr. blz. II-1015, punt 37).

100. Aangezien het in casu gaat om de beoordeling van ingewikkelde economische gegevens, is de beoordelingsmarge met betrekking tot de raming van de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak des te ruimer, daar zij vergelijkbaar is met de beoordelingsbevoegdheid waarover de Commissie in het kader van artikel 92, lid 3, van het Verdrag beschikt (arresten Hof van 14 februari 1990, Frankrijk/Commissie, C-301/87, Jurispr. blz. I-307, punt 49; 21 maart 1990, België/Commissie, C-142/87, Jurispr. blz. I-959, punt 56, en 21 maart 1991, Italië/Commissie, C-303/88, Jurispr. blz. I-1433, punt 34).

101. Bovendien is het vaste rechtspraak, dat de gemeenschapsrechter in het kader van een beroep tot nietigverklaring enkel kan toetsen, of de (litigieuze) beschikking om een van de in artikel 173 van het Verdrag genoemde redenen onwettig is, zonder zijn feitelijke beoordeling, met name op economisch vlak, in de plaats te kunnen stellen van de beoordeling van degene die de beschikking heeft gegeven (arrest Hof van 15 juni 1993, Matra/Commissie, C-225/91, Jurispr. blz. I-3203, punt 23). Daaruit volgt, dat de toetsing van het Gerecht van de beoordeling van de Commissie zich in casu ertoe dient te beperken, of de feiten juist zijn vastgesteld en of er geen sprake is van een kennelijke beoordelingsfout.

102. Dienaangaande blijkt uit het dossier, dat de Commissie ter berekening van de meerkosten die voor La Poste voortvloeien uit haar verplichtingen ter zake van de openbare dienstverlening, een ingewikkelde economische analyse heeft uitgevoerd op basis van twee studies, namelijk een van La Poste zelf en een van externe consultants."

14 Na een bespreking van die studies heeft het Gerecht het volgende overwogen:

„106. Met deze analyse van de feiten heeft de Commissie rechtens genoegzaam aangetoond, dat de meerkosten voor La Poste op zijn minst 1,32 miljard FF bedroegen. Deze meerkosten, die in de eerste plaats het gevolg zijn van de handhaving van niet-rendabele kantoren in landelijke gebieden, houden verband met het verrichten van diensten van algemeen economisch belang in de zin van artikel 90, lid 2, van het Verdrag, waartoe La Poste verplicht is, daar zij het gehele

nationale grondgebied moet bedienen en een bijdrage moet leveren aan de ruimtelijke ordening. Met de hierboven uiteengezette berekeningsmethoden heeft de Commissie in feite de kosten van de niet-rendabele kantoren in de landelijke gebieden vergeleken met de gemiddelde kosten van de Franse postkantoren.

107. Het Gerecht is van oordeel, dat verzoeksters grieven betreffende gebreken die de berekeningsmethoden zouden vertonen, niet kunnen afdoen aan de beoordeling van de Commissie.

(...)

112. Bovendien moet worden vastgesteld, dat verzoeksters niet hebben aangetoond dat er een andere en nauwkeurigere methode bestond om op basis van de destijds beschikbare gegevens de meerkosten te berekenen.

113. Aangezien verzoeksters zich ertoe hebben beperkt de door de Commissie gemaakte beoordelingen in algemene zin te betwisten, zonder elementen aan te voeren die die beoordelingen in twijfel zouden kunnen trekken, moet dus gelet op het voorgaande worden geconcludeerd, dat verzoeksters niet hebben aangetoond dat de Commissie, toen zij de meerkosten van de openbare dienstverlening berekende, haar beslissing heeft gebaseerd op materieel onjuiste feiten of haar beoordelingsbevoegdheid heeft overschreden.

114. Niet wordt betwist, dat het litigieuze fiscale voordeel dat La Poste krachtens artikel 21 van de wet van 1990 geniet, namelijk de verlaging van de heffingsgrondslag van de plaatselijke belastingen tot 85 %, in 1994 1,196 miljard FF bedroeg. De Commissie heeft dan ook terecht aangenomen, dat het bedrag van dit fiscale voordeel de meerkosten van de openbare dienstverlening niet overschreed,

ook niet bij de laagste raming, volgens welke deze meerkosten 1,32 miljard FF bedragen (zie hierboven, punt 106).

115. Met betrekking tot het verzoek aan het Gerecht om overeenkomstig de artikelen 66 en 70 van het Reglement voor de procesvoering een deskundigenonderzoek te bevelen teneinde na te gaan of de door de Commissie toegepaste methode en haar berekeningen correct waren, moet worden vastgesteld dat verzoeksters geen gegevens hebben verstrekt waaruit zou kunnen worden afgeleid dat de Commissie bij de bepaling van de betrokken meerkosten kennelijke beoordelingsfouten zou hebben begaan. In die omstandigheden behoeft geen deskundigenonderzoek te worden bevolen, daar het de verzoeker is die de bewijslast draagt, wanneer hij een door de Commissie in het kader van haar beoordelingsbevoegdheid gemaakte beoordeling van economische feiten betwist."

15 Met het vierde middel stelden rekwiranten, dat de Commissie de artikelen 92 en 90, lid 2, van het Verdrag had geschonden. Dit middel bestond uit twee onderdelen. Enerzijds zou het litigieuze fiscale voordeel niet door middel van deze laatste bepaling aan het verbod van artikel 92 van het Verdrag kunnen worden onttrokken, en anderzijds zou de Commissie hebben nagelaten te onderzoeken, welke gevolgen dat fiscale voordeel voor de mededinging had (punt 117).

16 Het Gerecht vatte het betoog van rekwiranten met betrekking tot de voorwaarde, dat de steun bestemd moet zijn voor de activiteiten van de openbare dienstverlening en in geen geval ten goede mag komen aan de concurrentiële activiteiten, samen als volgt:

„134. Met betrekking tot de derde voorwaarde stellen verzoeksters, dat de Commissie zich, toen zij haar beschikking vaststelde, er niet van kon vergewissen dat er geen sprake was van kruislingse subsidiëring die de concurrentiële activiteiten van La Poste ten goede kwam. Dienaangaande betogen zij, dat de door de Commissie

toegepaste vergelijkingsmethode, die erin bestond na te gaan of het bedrag van het fiscale voordeel voor La Poste al dan niet de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak overschreed, principieel aanvechtbaar is. Dit argument behelst twee essentiële aspecten.

135. Enerzijds kan, bij gebreke van een bedrijfsboekhoudsysteem bij La Poste, onmogelijk met zekerheid worden gesteld, gelijk de Commissie doet, dat het betrokken fiscale voordeel enkel de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak compenseert. Het betrokken voordeel komt ten goede aan de onderneming ‚La Poste', dat wil zeggen aan al haar activiteiten en dus ook aan haar activiteiten in de verzekeringssector, wat in strijd is met de mededingingsregels. Ter zake beklemtonen verzoeksters, dat dezelfde kantoren en hetzelfde personeel zowel de openbare dienstverlening als de concurrentiële diensten verricht. Voorts blijkt uit de rechtspraak, dat steun aan een onderneming als La Poste teneinde de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak te compenseren, deze de gelegenheid biedt andere middelen vrij te maken voor haar concurrentiële activiteiten of op zijn minst deze activiteiten met minder kosten te ontwikkelen (arrest Hof van 21 maart 1991, Italië/Commissie, reeds aangehaald, punt 14).

136. Nog steeds met betrekking tot dit aspect stellen verzoeksters, dat de litigieuze steun niet strikt is gericht op de activiteiten van de openbare dienstverlening, zoals het gemeenschapsrecht verlangt, daar volgens artikel 21 van de wet van 1990 de verlaging van de heffingsgrondslag tot 85 % voor La Poste alle kosten en de gehele omzet omvat, daaronder begrepen het gedeelte dat betrekking heeft op de concurrentiële activiteiten.

137. Anderzijds zijn de door de Commissie vergeleken gegevens in werkelijkheid onvergelijkbaar, daar de handhaving van postkantoren in landelijke gebieden niets van doen heeft met rentabiliteitsoverwegingen, maar met de noodzaak om een ‚basisadministratie' in die landelijke gebieden te behouden, dit in het kader van de ruimtelijke ordening. De kostprijs van een openbare dienstverlening zou dus uitsluitend afhangen van politieke beslissingen en zou niets anders zijn dan de prijs die de gemeenschap daarvoor wenst te betalen."

17 Met betrekking tot het vierde middel overwoog het Gerecht het volgende:

„163. De grieven van verzoeksters die het Gerecht in het kader van dit middel dient te onderzoeken, betreffen in de eerste plaats de gegrondheid van de stelling van de Commissie dat het aan La Poste toegekende litigieuze fiscale voordeel, gezien artikel 90, lid 2, van het Verdrag, geen steunmaatregel in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag is, daar het bedrag ervan lager is dan de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak. In de tweede plaats hebben die grieven betrekking op de vraag, of de steun noodzakelijk is voor de vervulling van aan La Poste toevertrouwde bijzondere taken, en in de derde plaats ten slotte op de vraag, of de Commissie op grond van de omstandigheid dat het bedrag van het fiscale voordeel lager is dan de meerkosten van de openbare dienstverleningstaak terecht heeft aangenomen, dat er geen sprake was van een overheveling van staatsmiddelen naar de concurrentiële activiteiten van La Poste.

164. Artikel 92, lid 1, van het Verdrag luidt als volgt: ‚Behoudens de afwijkingen waarin dit Verdrag voorziet, zijn steunmaatregelen van de staten of in welke vorm ook met staatsmiddelen bekostigd, die de mededinging door begunstiging van bepaalde ondernemingen of bepaalde producties vervalsen of dreigen te vervalsen, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt, voor zover deze steun het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig beïnvloedt.'

165. Uit artikel 90 van het Verdrag volgt dat, behoudens het in artikel 90, lid 2, gemaakte voorbehoud, artikel 92 betrekking heeft op alle ondernemingen, particuliere zowel als openbare, en op alle producties van die ondernemingen (arrest [van 22 maart 1977,] Steinike & Weinlig, [78/76, Jurispr. blz. 595], punt 18). De bevoegdheid van de Commissie om krachtens artikel 93 van het Verdrag de verenigbaarheid van staatssteun te toetsen, strekt zich eveneens uit tot staatssteun aan de in artikel 90, lid 2, bedoelde ondernemingen, in het bijzonder die welke de lidstaten hebben belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang (arrest [van 15 maart 1994,] Banco Exterior de España, [C-387/92, Jurispr. blz. I-877], punt 17). Voorts zij eraan herinnerd, dat de mededingingsregels ook van toepassing zijn op de sector posterijen (arrest Hof van 12 februari 1992, Nederland e. a./Commissie, C-48/90 en C-66/90, Jurispr. blz. I-565, en arrest [van 19 mei 1993,] Corbeau, [C-320/91, Jurispr. blz. I-2533]).

166. Zoals hierboven reeds in punt 114 is gezegd, wordt niet betwist dat het fiscale voordeel van La Poste in 1994 1,196 miljard FF bedroeg.

167. In beginsel is dit fiscale voordeel als een steunmaatregel van de staat in de zin van artikel 92, lid 1, aan te merken: hoewel het geen overdracht van staatsmiddelen inhoudt, verbetert het de financiële situatie van La Poste ten opzichte van andere belastingplichtigen, waaronder de door verzoeksters vertegenwoordigde ondernemingen (arrest Banco Exterior de España, reeds aangehaald, punt 14).

168. Het is immers vaste rechtspraak, dat het begrip steun in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag de door de overheid verleende voordelen omvat die, in verschillende vormen, de lasten verlichten die normaliter op het budget van een onderneming drukken (arresten Hof van 26 september 1996, Frankrijk/Commissie, C-241/94, Jurispr. blz. I-4551, punt 34; 11 juli 1996, SFEI e. a., C-39/94, Jurispr. blz. I-3547, punt 58, en arrest Banco Exterior de España, reeds aangehaald, punt 13).

169. Voor zover deze steunmaatregel het handelsverkeer tussen de lidstaten ongunstig kan beïnvloeden en de mededinging kan vervalsen, is hij, behoudens de afwijkingen waarin het Verdrag voorziet, onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt (arrest Banco Exterior de España, reeds aangehaald, punt 15).

170. Voor steunverlening aan een onderneming die met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang is belast (zie hierboven, punten 66-72), voorziet artikel 90, lid 2, van het Verdrag in een dergelijke afwijking.

171. Artikel 90, lid 2, van het Verdrag luidt immers als volgt: ‚De ondernemingen belast met het beheer van diensten van algemeen economisch belang of die het karakter dragen van een fiscaal monopolie, vallen onder de regels van dit Verdrag, met name onder de mededingingsregels, voor zover de toepassing daarvan de vervulling, in feite of in rechte, van de hun toevertrouwde bijzondere taak niet verhindert.'

172. Uit die formulering, met name uit de zinsnede ‚voor zover *de toepassing* daarvan [namelijk van artikel 92 van het Verdrag] de vervulling (...) van de (...) bijzondere taak niet verhindert', volgt, dat wanneer een beroep kan worden gedaan op artikel 90, lid 2, een overheidsmaatregel die onder artikel 92, lid 1, valt, niettemin verenigbaar met de gemeenschappelijke markt kan worden geacht (arrest Banco Exterior de España, reeds aangehaald, punten 14 en 15, en, in dezelfde zin, de conclusie van advocaat-generaal Lenz in die zaak, Jurispr. blz. I-879, punt 66). Ofschoon het nog steeds om een steunmaatregel in de zin van laatstbedoelde bepaling gaat, kan de werking van de mededingingsregels in dit geval worden beperkt (arrest Hof van 11 april 1989, Ahmed Saeed Flugreisen e. a., 66/86, Jurispr. blz. 803, punt 56), zodat een uit artikel 92 juncto artikel 93, leden 2 en 3, voortvloeiend verbod op het verlenen van nieuwe steun buiten toepassing kan worden verklaard.

173. Aangezien artikel 90, lid 2, van het Verdrag een afwijking vormt, moet het strikt worden uitgelegd. Zo geldt voor de in deze bepaling neergelegde uitzondering op de regels van het Verdrag niet enkel de voorwaarde, dat de betrokken onderneming door de overheid is belast met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang, maar ook dat de toepassing van de verdragsregels, in casu artikel 92, de vervulling van de aan deze onderneming toevertrouwde bijzondere taak verhindert en dat het belang van de Gemeenschap niet wordt geschaad (arrest Hof van 10 december 1991, Merci convenzionali porto di Genova, C-179/90, Jurispr. blz. I-5889, punt 26).

174. Voor de beoordeling van de vraag, of het gemeenschapsrecht eraan in de weg staat dat een lidstaat staatssteun verleent ter compensatie van meerkosten die voor een met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang in de zin van artikel 90, lid 2, van het Verdrag belaste onderneming voortvloeien uit de vervul-

ling van de haar opgedragen bijzondere taak, moet worden herinnerd aan de rechtspraak over de gecombineerde toepassing van de artikelen 85 en 86, en artikel 90, lid 2, van het Verdrag.

175. In het arrest van 27 april 1994, Almelo, C-393/92, Jurispr. blz. I-1477, punt 46), overwoog het Hof, dat ingevolge artikel 90, lid 2, ondernemingen die belast zijn met het beheer van diensten van algemeen economisch belang, aan de toepassing van de mededingingsregels van het Verdrag kunnen ontkomen, voor zover beperkingen van de mededinging van andere marktdeelnemers noodzakelijk zijn om de vervulling van de hun toevertrouwde bijzondere taak te verzekeren. Dienaangaande oordeelde het Hof met name, dat daarbij ‚moet rekening worden gehouden met de economische condities waarin de onderneming opereert, in het bijzonder met de kosten die door haar moeten worden gedragen en de regelingen, vooral op milieugebied, waaraan zij is onderworpen' (punt 49). Het Hof leidde daaruit af, dat in die zaak de toepassing van een exclusieve afnameclausule aan de verbodsbepalingen van de artikelen 85 en 86 kon ontsnappen, voor zover de beperking van de mededinging waartoe die clausule leidde, noodzakelijk was om de betrokken onderneming in staat te stellen, haar taak van algemeen belang te vervullen.

176. In dezelfde zin overwoog het Hof in zijn reeds aangehaalde arrest Corbeau, dat het verlenen van alleenrechten aan de Belgische Regie der posterijen ter zake van het inzamelen, vervoeren en bestellen van poststukken, die beperkingen van de mededinging kunnen meebrengen, gerechtvaardigd kan zijn voor zover deze beperkingen noodzakelijk zijn om te verzekeren, dat de betrokken onderneming de haar toevertrouwde taak kan vervullen.

177. In deze zaak onderzocht het Hof, of de uitsluiting van de mededinging noodzakelijk was om de houder van het alleenrecht in staat te stellen zijn taak onder economisch aanvaardbare omstandigheden te vervullen. Het overwoog, dat ‚bij dit onderzoek moet worden uitgegaan van de premisse, dat de verplichting (...) [de] diensten te verzekeren zonder daarbij het economisch evenwicht te verliezen, de mogelijkheid van compensatie tussen rendabele en minder rendabele sectoren van

bedrijvigheid onderstelt' (punt 17). Volgens het Hof is dat slechts mogelijk, indien men aanvaardt dat de mededinging van particuliere ondernemers in economisch rendabele sectoren mag worden beperkt (punten 17 en 18).

178. Het Gerecht is van oordeel, dat deze rechtspraak over de toepassing van de artikelen 85 en 86 mutatis mutandis ook voor staatssteun geldt, zodat krachtens artikel 90, lid 2, van het Verdrag de betaling van dergelijke steun aan het verbod van artikel 92 kan ontsnappen, wanneer hij slechts de meerkosten beoogt te compenseren die ontstaan door de vervulling van de bijzondere taak die is toevertrouwd aan de onderneming die met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang is belast, en mits de toekenning van de steun noodzakelijk is om de betrokken onderneming in staat te stellen haar verplichtingen als openbare dienstverrichter in economisch evenwichtige omstandigheden te vervullen (arrest Corbeau, reeds aangehaald, punten 17-19). De noodzakelijkheid van de steun hangt af van een globale beoordeling van de economische omstandigheden waarin de betrokken onderneming de activiteiten in de haar gereserveerde sector uitoefent; eventuele voordelen die zij kan behalen in sectoren waar mededinging heerst, dienen daarbij buiten beschouwing te blijven.

179. Dienaangaande blijkt uit de stukken en uit de pleidooien voor het Gerecht, dat de financiële situatie van La Poste in de drie jaren na de vaststelling van de wet van 1990 gemiddeld grotendeels in evenwicht was, doch eerst na belasting, dus dankzij de litigieuze belastingvermindering.

180. Ook al hebben de resultaten van die boekjaren betrekking op alle activiteiten van La Poste tezamen, wegens het ontbreken van een bedrijfsboekhoudsysteem dat een onderscheid tussen de sectoren van bedrijvigheid van deze onderneming mogelijk maakt, kon de Commissie onder deze omstandigheden aannemen — zonder daarbij de grenzen van haar beoordelingsbevoegdheid te overschrijden —, dat in casu het litigieuze fiscale voordeel niet groter was dan noodzakelijk om La Poste in staat te stellen de haar toevertrouwde taken van algemeen belang te vervullen, en met name haar verplichting om postkantoren in de landelijke gebieden te handha-

ven, aangezien de daarmee samenhangende meerkosten kunnen worden geacht een overeenkomstig verlies voor La Poste op te leveren. Het feit dat staatssteun is verleend voor een bedrag dat lager is dan die meerkosten, kan dan ook niet afdoen aan de toepasselijkheid van artikel 90, lid 2, van het Verdrag in casu, zodat er geen sprake is van schending van artikel 92 van het Verdrag.

181. Voorts stelt het Gerecht dienaangaande vast, dat verzoeksters geen gegevens hebben verstrekt tot staving van hun stelling, dat de litigieuze steun niet noodzakelijk is om La Poste in staat te stellen haar verplichtingen als openbare dienstverlener na te komen. Bijgevolg moet de grief betreffende de noodzakelijkheid van de litigieuze steun worden afgewezen.

182. Thans dient te worden ingegaan op de grieven van verzoeksters tegen de door de Commissie toegepaste methode, die huns inziens niet geschikt is. Aangezien La Poste niet over een bedrijfsboekhoudsysteem beschikt, zou onmogelijk kunnen worden gesteld, dat het litigieuze fiscale voordeel niet in strijd met het gemeenschapsrecht ten goede komt aan de activiteiten van La Poste in de mededingingssfeer.

183. Het Gerecht moet dus onderzoeken, of de methode die erin bestond het bedrag van de staatssteun (1,196 miljard FF) te vergelijken met het bedrag van de meerkosten voor La Poste (volgens de laagste raming — zie hierboven, punten 105 en 106 — 1,32 miljard FF) geschikt is om te kunnen aannemen, dat de toekenning van die steun niet tot een kruislingse subsidiëring ten gunste van de concurrentiële activiteiten van La Poste leidt. Zoals de Commissie terecht in de [litigieuze] beschikking heeft opgemerkt, verlangt het gemeenschapsrecht dat de betrokken staatssteun niet ten goede komt aan de concurrentiële activiteiten van de openbare exploitant.

184. Dienaangaande stelt het Gerecht vast, dat blijkens het dossier La Poste ten tijde van de vaststelling van de [litigieuze] beschikking in haar interne boekhouding geen afzonderlijke rekeningen voerde voor de tot de haar gereserveerde sector

behorende diensten enerzijds, en de overige diensten anderzijds. Dat is overigens de reden waarom in de [litigieuze] beschikking de meerkosten van de openbare dienstverlening over alle postale activiteiten zijn berekend (zie hierboven, punt 105).

185. Niet kan worden ontkend, dat indien La Poste destijds een dergelijk bedrijfsboekhoudsysteem had gehad, de Commissie over een zekerdere grondslag had beschikt om de afwezigheid van een kruislingse subsidiëring vast te stellen.

186. In de eerste plaats heeft echter de [gemeenschapswetgever] tot op heden geen bepalingen vastgesteld die een bedrijfsboekhoudsysteem voorschrijven aan ondernemingen die met een openbare dienstverleningstaak zijn belast en tegelijkertijd in concurrentiële sectoren actief zijn.

187. In de tweede plaats impliceert de concrete toepassing van de mededingingsregels in een geval als het onderhavige noodzakelijkerwijs complexe economische en juridische afwegingen die dienen te geschieden in een communautair kader (zie bijvoorbeeld het reeds aangehaalde arrest van het Hof van 21 maart 1991, Italië/Commissie, punt 34). Bijgevolg moet de Commissie een zekere beoordelingsmarge worden toegekend ten aanzien van de keuze van de meest geschikte methode om de afwezigheid te kunnen vaststellen van een kruislingse subsidiëring ten gunste van de activiteiten in de mededingingssfeer.

188. Ofschoon het waar is dat de toekenning van staatssteun aan een onderneming haar in staat kan stellen andere middelen vrij te maken voor andere activiteiten (arrest van 21 maart 1991, Italië/Commissie, reeds aangehaald), is naar het oordeel van het Gerecht in het geval van steunverlening aan een onder artikel 90, lid 2, van het Verdrag vallende onderneming de mogelijkheid van kruislingse subsidiëring uitgesloten, wanneer het bedrag van de steun kleiner is dan de meerkosten die de vervulling van de bijzondere taak in de zin van die bepaling meebrengt.

189. Bovendien is hierboven in rechtsoverweging 178 reeds beslist, dat het gemeenschapsrecht er niet aan in de weg staat dat een lidstaat staatssteun verleent aan een onderneming die is belast met het beheer van een dienst van economisch belang, ter compensatie van de meerkosten die voortvloeien uit de haar toevertrouwde bijzondere taak, wanneer de steun noodzakelijk is om die onderneming in staat te stellen haar verplichtingen als openbare dienstverrichter in economisch evenwichtige omstandigheden te vervullen. Wil artikel 90, lid 2, van het Verdrag niet elk nuttig effect verliezen, moet naar het oordeel van het Gerecht worden aanvaard, dat de door de Commissie toegepaste vergelijkingsmethode in casu geschikt was om rechtens genoegzaam te kunnen aannemen dat de toekenning van de staatssteun geen met het gemeenschapsrecht strijdige kruislingse subsidiëring met zich bracht.

190. In dit verband zij erop gewezen, dat verzoeksters niet hebben gepoogd aan te tonen dat er een andere en geschiktere methode bestond om, uitgaande van de destijds beschikbare gegevens en de stand van het gemeenschapsrecht, te onderzoeken, of het aan La Poste toegekende fiscale voordeel niet aan haar concurrentiële activiteiten ten goede kwam. Evenmin hebben zij iets aangevoerd waaruit zou kunnen blijken, dat de Commissie haar beoordelingsmarge ter zake heeft overschreden.

191. Verzoeksters' grief betreffende de grondslag van de litigieuze belastingvermindering is irrelevant, aangezien verzoeksters het bedrag van dit fiscale voordeel niet betwisten.

192. Met betrekking tot verzoeksters' argumenten, dat de kostprijs van een openbare dienst slechts de prijs is die de gemeenschap voor die dienst wenst te betalen en dat het overigens beter ware geweest de wet van 1982 toe te passen, kan worden volstaan met de opmerking dat, zoals hierboven in punt 108 is vastgesteld, de Commissie bij gebreke van een gemeenschapsregeling ter zake niet bevoegd is zich uit te spreken over de organisatie en de omvang van de aan een overheidsonderneming opgedragen openbare dienstverleningstaken noch over de opportuniteit van de desbetreffende politieke keuzes van de bevoegde nationale autoriteiten,

dit voor zover de toekenning van de betrokken steun niet ten goede komt aan de activiteiten in de concurrentiële sectoren en de steun niet hoger is dan noodzakelijk om de betrokken onderneming in staat te stellen de haar toevertrouwde bijzondere taak te vervullen.

193. Overigens kan, anders dan verzoeksters betogen, uit de uitnodiging van de Commissie aan het adres van de Franse regering om in de toekomst de boekhouding van La Poste te verbeteren, niet worden afgeleid, dat de Commissie, toen zij de [litigieuze] beschikking vaststelde, het bestaan van een kruislingse subsidiëring heeft erkend. Ook al kan de boekhouding van La Poste in de toekomst worden verbeterd, in die zin dat de toerekening van de verschillende uitgaven doorzichtiger wordt, de Commissie heeft echter in ieder geval, zoals hierboven in de punten 183 tot en met 189 is geoordeeld, op grond van de destijds beschikbare gegevens terecht aangenomen, dat de toekenning van het litigieuze fiscale voordeel geen risico van kruislingse subsidiëring inhoudt."

De hogere voorziening

18 Met hun hogere voorziening vorderen rekwiranten, het bestreden arrest te vernietigen, de litigieuze beschikking nietig te verklaren en overeenkomstig artikel 92, lid 1, van het Verdrag de betrokken bepalingen van de wet van 1990 onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt te verklaren.

19 Tot staving van hun hogere voorziening voeren rekwiranten een enkel middel aan, dat uit drie onderdelen bestaat.

Beoordeling door het Hof

20 Krachtens artikel 119 van het Reglement voor de procesvoering kan het Hof, wanneer de hogere voorziening kennelijk niet-ontvankelijk of kennelijk ongegrond is, op ieder moment bij met redenen omklede beschikking de hogere voorziening afwijzen.

21 Alvorens het door rekwiranten aangevoerde middel te onderzoeken, zij eraan herinnerd, dat volgens vaste rechtspraak van het Hof een hogere voorziening krachtens artikel 168 A EG-Verdrag en artikel 51, eerste alinea, van 's Hofs Statuut-EG slechts kan worden gebaseerd op middelen inzake schending van rechtsregels, met uitsluiting van iedere feitelijke beoordeling (zie met name arrest van 1 oktober 1991, Vidrányi/Commissie, C-283/90 P, Jurispr. blz. I-4339, punt 12, en beschikking van 17 september 1996, San Marco/Commissie, C-19/95 P, Jurispr. blz. I-4435, punten 39 en 40).

Het eerste onderdeel van het middel

22 Met het eerste onderdeel van hun middel verwijten rekwiranten het Gerecht, dat het niet heeft vastgesteld, dat de Commissie, noch La Poste, noch de Franse regering het bewijs heeft geleverd, dat de in 1994 toegekende steun van 1,196 miljard FF enkel ten goede kwam aan de openbare dienstverlening van La Poste.

23 Dienaangaande stellen zij, dat het Gerecht ten onrechte heeft geoordeeld, dat de steun niet tot een kruislingse subsidiëring ten gunste van de concurrentiële activiteiten van La Poste leidt. De steun, die bestaat uit een verlaging met 85 % van de over haar totale omzet geheven grond- en bedrijfsbelasting, vermindert de belastingdruk voor La Poste, zowel voor haar activiteiten die het algemeen belang dienen als voor haar activiteiten in de mededingingssfeer. Bij gebreke van een bedrijfsboekhoudsysteem op grond waarvan onderscheid kan worden gemaakt tussen de verschillende sectoren van La Poste, had het Gerecht de beschikking van de Commissie niet als geldig mogen beschouwen.

24 Het is vaste rechtspraak, dat een verzoekschrift in hogere voorziening dat zich beperkt tot een herhaling of een letterlijke weergave van de voor het Gerecht aangevoerde middelen en argumenten, waaronder die welke waren gebaseerd op feiten die het Gerecht uitdrukkelijk heeft verworpen, niet voldoet aan de motiveringseisen die voortvloeien uit artikel 51 van 's Hofs Statuut-EG en artikel 112, lid 1, sub c, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof. Een dergelijke hogere voorziening is in feite niets anders dan een vordering tot heronderzoek van het bij het Gerecht ingediende verzoekschrift, hetgeen overeenkomstig artikel 49 van 's Hofs Statuut-EG niet tot de bevoegdheid van het Hof behoort (zie met name beschikkingen van 12 december 1996, Progoulis/Commissie, C-49/96 P, Jurispr. blz. I-6803, punt 25, en 16 september 1997, Koelman/Commissie, C-59/96 P, Jurispr. blz. I-4809, punt 52).

25 In casu moet worden vastgesteld dat, zoals uit de punten 134 tot en met 136 van het bestreden arrest blijkt, rekwiranten enkel de argumenten herhalen die zij reeds voor het Gerecht hebben aangevoerd, zonder aan te tonen dat het Gerecht bij zijn beoordeling het recht heeft geschonden. Het eerste onderdeel van het middel is dan ook kennelijk niet-ontvankelijk.

Het tweede onderdeel van het middel

26 Met het tweede onderdeel van het middel verwijten rekwiranten het Gerecht, dat het de door het Hof in het arrest Corbeau (reeds aangehaald) gegeven uitlegging van artikel 90, lid 2, van het Verdrag heeft miskend door de concurrentiële activiteiten van La Poste uit te zonderen van de werkingssfeer van deze bepaling en te oordelen, dat de steun de onderneming in staat stelt haar verplichtingen als openbare dienstverrichter op evenwichtige, ja zelfs rendabele wijze te vervullen.

27 Dienaangaande stellen zij, dat de principiële vraag hier niet is, of de meerkosten die voortvloeien uit de verplichting om kantoren te handhaven in landelijke gebieden, geheel of ten dele door steun worden gecompenseerd, maar wel, of de steun niet leidt tot subsidiëring van de gewone activiteiten, en derhalve de mededinging niet verstoort.

28 Dit onderdeel van het middel bestaat uit drie delen.

29 In de eerste plaats verwijten rekwiranten het Gerecht, dat het in de punten 176 en 177 van het bestreden arrest geen rekening heeft gehouden met het verschil tussen de situatie waarover in het arrest Corbeau uitspraak is gedaan en de onderhavige casuspositie, daar rekwiranten nooit op de voor La Poste gereserveerde markten actief kunnen worden.

30 Dienaangaande volstaat de vaststelling, dat het Gerecht in de punten 176 en 177 van het bestreden arrest — zonder in zoverre door rekwiranten te worden bekritiseerd — de elementen van het arrest Corbeau heeft aangehaald die relevant zijn voor de onderhavige zaak. Het heeft, refererend aan de rechtspraak over de gecombineerde toepassing van de artikelen 85 en 86, en artikel 90, lid 2, van het Verdrag, een samenvatting gegeven van het deel van dat arrest waarin het Hof onderzocht, of het uitsluiten van de mededinging noodzakelijk was voor de vervulling van de aan de betrokken onderneming toevertrouwde bijzondere taak.

31 In punt 174 van het bestreden arrest heeft het Gerecht terecht overwogen, dat een dergelijk overzicht van de rechtspraak noodzakelijk was om te kunnen beoordelen, of het gemeenschapsrecht eraan in de weg staat dat een lidstaat staatssteun verleent ter compensatie van meerkosten die voor een met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang in de zin van artikel 90, lid 2, van het Verdrag belaste onderneming voortvloeien uit de vervulling van de haar opgedragen bijzondere taak.

32 In de tweede plaats verwijten rekwiranten het Gerecht, dat het punt 19 van het arrest Corbeau heeft miskend, waarin wordt gezegd dat artikel 90, lid 2, van het Verdrag niet van toepassing is „wanneer het gaat om specifieke, van de dienst van algemeen belang dissocieerbare diensten, die beantwoorden aan bijzondere behoeften van de marktdeelnemers en een aantal bijkomende prestaties vergen, die de traditionele post niet aanbiedt". Huns inziens vormt de distributie van financiële en verzekeringsproducten door La Poste een specifieke dienst die aan de criteria van het arrest Corbeau beantwoordt. Hij mag dan ook niet van de mededinging worden uitgesloten en vrijgesteld op grond van artikel 92, lid 1, van het Verdrag.

33 Dienaangaande zij eraan herinnerd, dat het Gerecht in punt 178 van het bestreden arrest heeft geoordeeld, dat krachtens artikel 90, lid 2, van het Verdrag de betaling van staatssteun aan het verbod van artikel 92 kan ontsnappen, wanneer hij slechts de meerkosten beoogt te compenseren die ontstaan door de vervulling van de bijzondere taak die is toevertrouwd aan de onderneming die met het beheer van een dienst van algemeen economisch belang is belast, en mits de toekenning van de steun noodzakelijk is om de betrokken onderneming in staat te stellen haar verplichtingen als openbare dienstverrichter in economisch evenwichtige omstandigheden te vervullen (arrest Corbeau, reeds aangehaald, punten 17-19). In punt 188 van het bestreden arrest leidde het Gerecht daaruit af, dat in het geval van steunverlening aan een onder artikel 90, lid 2, van het Verdrag vallende onderneming de mogelijkheid van kruislingse subsidiëring uitgesloten is, wanneer het bedrag van de steun kleiner is dan de meerkosten die de vervulling van de bijzondere taak in de zin van die bepaling meebrengt.

34 Nu het Gerecht als voorwaarde heeft gesteld, dat het fiscale voordeel niet groter mag zijn dan de meerkosten van de publieke dienstverleningstaak, heeft het de door artikel 90, lid 2, van het Verdrag gestelde eisen zoals die in het arrest Corbeau zijn verduidelijkt, niet miskend.

35 In de derde plaats menen rekwiranten, dat punt 178 van het bestreden arrest principieel onjuist is, niet alleen met betrekking tot de compensatie, waarvan zij de grenzen aan de hand van met name het arrest Corbeau zouden hebben aangegeven, maar ook in zoverre het Gerecht daarin overweegt, dat de steun de onderneming in staat moet stellen haar verplichtingen als openbare dienstverrichter in economisch evenwichtige omstandigheden te vervullen. Niet de belastingverlaging stelt La Poste in staat haar publieke taken op evenwichtige, ja zelfs rendabele wijze te vervullen, maar de winst die zij ten onrechte met de commerciële activiteiten behaalt waaraan die belastingverlaging ten goede komt.

36 Voor zover dit argument betrekking heeft op de raming van de meerkosten van de publieke dienstverleningstaak van La Poste teneinde vast te stellen, of zij door de betrokken steun konden worden gecompenseerd, betreft het de feiten van het geschil zoals die door het Gerecht zijn vastgesteld.

37 In punt 114 van het bestreden arrest heeft het Gerecht namelijk opgemerkt, dat niet wordt betwist, dat het litigieuze fiscale voordeel dat La Poste krachtens artikel 21 van de wet van 1990 geniet, namelijk de verlaging van de heffingsgrondslag van de plaatselijke belastingen tot 85 %, in 1994 1,196 miljard FF bedroeg. In hetzelfde punt heeft het Gerecht geoordeeld, dat de Commissie terecht heeft aangenomen, dat het bedrag van dit fiscale voordeel de meerkosten van de openbare dienstverlening niet overschreed, ook niet bij de laagste raming, volgens welke deze meerkosten 1,32 miljard FF bedragen.

38 Voor zover met dit argument wordt gesteld, dat het Gerecht ten onrechte heeft geoordeeld, dat de steun niet tot een kruislingse subsidiëring ten gunste van de concurrentiële activiteiten van La Poste leidt, valt het overigens samen met het eerste onderdeel van het middel.

39 Dit argument is dan ook kennelijk niet-ontvankelijk.

40 Derhalve is het tweede onderdeel van het middel kennelijk ongegrond en kennelijk niet-ontvankelijk.

Het derde onderdeel van het middel

41 Met het derde onderdeel van het middel betwisten rekwiranten de juistheid van de in punt 110 van het bestreden arrest vermelde verlaging van de totale meerkosten met 34,7 %, welk percentage overeenkwam met het aandeel van de concurrentiële activiteiten, inclusief verzekeringsactiviteiten, in de omzet van La Poste in 1993. Volgens hen is dit cijfer uit de lucht gegrepen.

42 Zonder andere argumenten aan te voeren dan die welke in de punten 112 en 113 van het bestreden arrest zijn afgewezen, betwisten rekwiranten enkel feitelijke vaststellingen, die blijkens de aan het Gerecht voorgelegde stukken niet materieel onjuist zijn.

43 Dit onderdeel van het middel is dan ook kennelijk niet-ontvankelijk.

De vordering tot onverenigbaarverklaring van de wet van 1990

44 Rekwiranten vorderen, de gewraakte bepalingen van de wet van 1990 krachtens artikel 92, lid 1, van het Verdrag onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt te verklaren.

45 Op dit punt volstaat de vaststelling, dat dit in eerste aanleg niet was gevorderd.

46 Volgens artikel 113, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof mag in hogere voorziening het voorwerp van het geding voor het Gerecht niet worden gewijzigd.

47 Deze vordering is dan ook kennelijk niet-ontvankelijk.

48 Uit een en ander volgt, dat de hogere voorziening kennelijk ongegrond en kennelijk niet-ontvankelijk is.

Kosten

49 Ingevolge artikel 69, lid 2, van het Reglement voor de procesvoering, dat krachtens artikel 118 van toepassing is op de procedure in hogere voorziening, wordt de in het ongelijk gestelde partij in de kosten verwezen, voor zover dit is gevorderd. Daar rekwiranten in het ongelijk zijn gesteld, dienen zij in de kosten te worden verwezen.

HET HOF VAN JUSTITIE (Vierde kamer)

beschikt:

1) De hogere voorziening wordt afgewezen.

2) Rekwiranten worden in de kosten verwezen.

Luxemburg, 25 maart 1998.

De griffier

R. Grass

De president van de Vierde kamer

H. Ragnemalm